

կարծեաց, մեծ հաւանականութեամբ երկու անձերը նոյն են, քանի որ մանաւանդ՝ վաղեմի յիշատակութիւն մ'ալ ունինք թէ Սարայի Չորին մէջ հայկական վանք մը գոյութիւն ունեցած է: Հայոց Անաստաս վրդ.ի Վանօրէից Յուցակին մէջ կը կարգանք. «Այլ վանք Սիւնեաց ի Չորն Սարայի»: այս վանքը անտարակոյս Մար-Սարայի վանքէն տարբեր էր և հայկական. հետքը կորսուած ուրիշ վանօրէից նման, այս փոքրիկ վանքն ալ, իբր կործանումէն յետոյ, անյիշատակ մնացած է մեր կարծեօք: Սարայի Չորին հայկական այս վանքը՝ հայազգի Երեմիայի կողմէն կառուցուած վանքը պէտք է ըլլայ: Սիւնեաց անուամբ կը յիշուի այն պատճառաւ որ է. կամ Ը. դարուն, Սիւնիք նորոգած են զայն և կոչուած է իրենց անուամբ: Ս. Տեղեաց մէջ Սիւնեաց նախարարութիւնը ունէր ուրիշ չորս վանքեր եւս, ըստ Անաստաս վարդապետի Յուցակին:

Գ. Մար-Սարայի Հայ Միաբանութիւնը Ձեռագիր Յիշատակարանի մը համաձայն .

Մար-Սարայի Հայ Միաբանութեան նախնական կազմութեան էն մինչև ժ. Ե. դարու կէսը նոյն Միաբանութեան պատմական կեանքի մասին ու է տեղեկութեան չինք հանդիպած. այլ և այլ ժամանակ նոյն վանքին վրայ տեղի ունեցող յարձակումներուն հետեանքով, Միաբանութիւնը անտարակոյս ունեցած է իր ընդհատները և վանքին վերանորոգման՝ դարձեալ վերսկսած է իր կանոնաւոր կեանքը: Այս պարագան ցոյց կու տայ մեզ հայերէն ձեռագրական յիշատակարան մը, ժ. Ե. դարուն, ընդօրինակուած Մար-Սարայի վանքին մէջ. որմէ կը հասկցուի թէ Հայ Միաբանական կեանքը տեւած է մինչև ժ. Ե. դարուն կէսը, եւ հաւանաբար վերջ գտած 1639ին, Սերպերուն նոյն վանքէն քաշուելէն յետոյ: Այդ ձեռագրական յիշատակարանը ընդօրինակուած է Հայէպի Ս. Քառասունք եկեղեցւոյն սեպհական Աւետարանէն (Թ. 23). նոյնութեամբ զայն կը դնենք հոս.

« Յօփ իննհարիւրերորդի և չորրորդի Ռուսիանի հայկազանց որոմարի (904 = 1455), ասարդագործեալ եղև ասորոսթախաս և կենսա որոս սորբ Աւետարանս Քրիստոսի Ասորոսթոյն մերոյ: Չոր ի մե-